

study served as the unofficial names of the parties contained in three-volume «Dictionary of nicknames of northwest Ukraine» served. For comparison with the variants of the names used records of the author from 140 settlements in Volyn Polissya. On frequency of use among the informal names established the largest number education on behalf of the father and the grandfather, using generally accepted suffixes. There was also a nickname granted to holders for their actions, external details, nature, specific pronunciation associated with variants of names, who are residents of Volyn Polissya. Some names homonymic, however have various motivation.

Key words: nicknames, unofficial names, proper personal name, name option, suffiksation.

УДК 811.161.2'373.22:821.161.2.09Українка

Руслана Омельковець

НОМІНАЦІЯ ФЛОРИ В ТВОРАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У статті представлено чималий набір найменувань, які репрезентують рослини в творах Лесі України, визначено специфіку номінації цієї лексико-тематичної групи.

Ключові слова: номінація, лексема, флорономени, твори Лесі України.

Постановка наукової проблеми та її значення. Своєрідну групу лексики української літературної мови, що впродовж останніх десятиліть є об'єктом досліджень багатьох лінгвістів, становлять флорономени.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Попри велику роботу, здійснену у напрямі опису ботанічної лексики, деякі питання залишаються нез'ясованими. Зокрема, група слів на позначення назв рослин у поетичних творах комплексно не досліджувалася. У мовознавстві наявні лише поодинокі дослідження семантики та функціонування рослинних назв, зокрема дисертації О. Ю. Дубовик [2] (на матеріалі американської поезії ХХ ст.), Л. Е. Петрухіної (на матеріалі поетичних творів стосовно образів природи як образних екзистенцій [4], І. І. Коломієць (на матеріалі українських поетичних творів II половини ХХ ст.) [3], В. В. Галайчука [1] (в українських фольклорних текстах). **Актуальність** дослідження зумовлена потребою комплексного аналізу ботанічної лексики у лексичній системі української мови. **Об'єктом** дослідження є

флорономени, виявлені у творах Лесі Українки. **Мета** роботи полягає у з'ясуванні складу та особливостей структури ЛСК назв рослин у сучасній українській літературній мові та семантичного потенціалу фітономенив у творах Лесі Українки. **Джерелами** дослідження є оригінальні твори Лесі Українки [6], а також використано «Словник української мови» в 11-ти томах [5].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Флористична лексика складає значний шар лексико-семантичної системи української мови. Поетичні твори відзначаються насиченістю флорономами, які є вагомими компонентами як образних, так і загалом номінативних (предметно-понятєвих) одиниць художнього тексту. Джерелом сучасних поезій слугують загальнонародні традиції використання найменувань із світу флори з урахуванням первісних уявлень предків, а також новітні способи включення флоролексем у поетичний обіг із проявом індивідуальної неповторності в рамках творчості окремого поета.

За частотністю вживання флорономенив найбільш вживаними є верба, береза, дуб, виноград, кипарис, лавр, рожа, *троянда*, назви трав'янистих рослин – *очерет*, *барвінок*, *конвалія*, *плющ*, *фіалка*, *лілія*, *рута* та сільсько-господарських культур – *жито*, *пшениця*.

Флорономени, наявні у творах Лесі Українки, можна представити за кількома лексико-семантичними підгрупами.

Дерева і кущі

1. Банан (*Músa L.*) *банан 1 (банан [5, I, 99]): Закам'янів на бананах широких порепаний лист [6, I, 364];*

2. Береза (*Betula L.*) *береза 37 (береза [5, I, 160]): напр., Та що ти дівчино? Чи я розбійник? Я тільки хотів собі вточити соку з берези [6, V, 215];*

3. Верба (*Salix L.*) *верба 41 (верба [5, I, 325]): напр., Мені здається часом, що верба, ота стара, сухенька, то – матуся [6, V, 218];*

4. Виноград (*Vitis L.*) *виноград 20 (виноград [5, I, 441]): напр., У темряві та в винограднім листі таємно плеще тихий водограй [6, I, 107];*

5. Вишня (*Cerasus L.*) *вишня 3 (вишня [5, I, 544]): напр., Дівчаточко й хлоп'яточко Під деревцем скачуть, Простягають рученята Та мало не плачуть: Раді б вишню з'їсти, Та високо лізти, Ой раді б зірвати, Та годі дістати! [6, I, 227];*

6. Вільха (*Alnus L.*) *вільха 3 (вільха [5, I, 675]): напр., Спочатку на вербі та вільхах замайоріли серезжки, потім береза листом залепетала [6, V, 213];*

7. Гранат (*Punica L.*) *гранат 13* (*гранат* [5, II, 156]): напр., *Дивилась я на тебе і в ту мить нестямилась, як руки самохіть для тебе почали вінок сплітати, була твоя краса, як ті гранати...*[6, I, 255);

8. Глід (*Crataegus L.*) *глід 1* (*глід* [5, II, 86]): *Дика рожжа задирлива, так само глід, і терен* [6, V, 222);

9. Груша (*Pyrus L.*) *груша 1* (*груша* [5, II, 183]): *Вона якогось дуба смаленого править та обіцяє груші на вербі!* [6, II, 194);

10. Дуб (*Quercus L.*) *дуб 25* (*дуб* [5, II, 428]): напр., *Я поборю найтяжчі перешкоди, Я маю силу, я мов дуб міцний, Я дам тобі притулок затишний, Обороню від лютої негоди* [6, II, 228);

11. Калина (*Viburnum L.*) *калина 10* (*калина* [5, IV, 76]): напр., *Невинна біль змінилась в гордий пурпур на тій калині, що тебе квітчала, де соловей співав пісні весільні* [6, V, 265);

12. Каштан (*Castanea Mill.*) *каштан 2* (*каштан* [5, IV, 126]): напр., *Сиділи ми в садку, там саме зацвітало, і сипався з каштанів білий цвіт* [6, I, 186);

13. Кедр (*Cedrus Trew*) *кедр 1* (*кедр* [5, IV, 138]): *Мій старший, найперший, він був мов кедр на верхів'ї гори, негнучкий перед вітром, Ох, чому і за віщо так марне загинула сила, що братам додавала одваги і певності в бою?* [6, I, 285);

14. Кипарис (*Cupressus L.*) *кипарис 16* (*кипарис* [5, IV, 150]): напр., *До кипариса манголія пишня Чолом завітчанним ніжно схилилася, Як молода до свого нареченого* [6, I, 156);

15. Клен (*Acer L.*) *клен 1* (*клен* [5, IV, 179]): *А ясен, клен і явір – гордовиті* [6, I, 222);

16. Лавр (*Laurus L.*) *лавр 16* (*лавр* [5, IV, 430]): напр., *Лаври стоять зачаровані, жоден листок не тремтить, Тихо в садку, тихо в місті, бо пізня година* [6, I, 170);

17. Липа (*Tilia L.*) *липа 5* (*липа* [5, IV, 487]): напр., *Ну скільки ж їх? – калинова, вербова та липова, – ото й усі* [6, V, 211);

18. Мигдаль (*Prunus dulcis*) *мигдаль 1* (*мигдаль* [5, IV, 700]): *Пусти мене, мій батеньку, на гори, Де ряст весняний золотом жаріє, Де вітер цвіт з мигдалі обсипає, – Хай він мене дощем рожевим скропить, Оплаче цвітом молодість мою* [6, I, 303);

19. Ожина (*Rubus L.*) *ожина 2* (*ожина* [5, V, 648]): напр., *Уломи ж, моя Доле, хоч отую ожину, щоб собі промести, по снігу провести хоч маленьку стежину!* [6, V, 290);

20. Олива (*Olea europaea* L.) *олива 2* (*олива* [5, V, 688]): напр., *В темнім листі померанці світять золотом червоним, а оливи кучеряві сріблом криють всі левади, гори наче лунуть в небо чистим, легким візерунком – але що то там біліє по узгір'ю темно-синім?* [6, I, 299];

21. Осика (*Populus tremula* L.) *осика 8* (*осика* [5, V, 761]): напр., *Я, небоже, знаю, як з чим і коло чого обійтися: де хрест покласти, де осику вбити, де просто тричі плюнути та й годі* [6, V, 211];

22. Пальма (*Cocos nucifera* L.) *пальма 6* (*пальма* [5, VI, 34]): напр., *Шановний дуб, оливна гілка миру, свячена пальма – чи ж не рівноправні вони славутнім лаврам?* [6, VI, 211];

23. Папірус (*Cyperus papyrus*) *папірус 1* (*папірус* [5, VI, 57]): *П'ята мовчазно папірус, і лотос, і камінь поклала* [6, I, 366];

24. Платан (*Platanus* L.) *платан 1* (*платан* [5, VI, 567]): *Ось уже й лаврів, поетами люблених, Пишних магнолій не видко, Ані струнких кипарисів, густо повитих плющем, Ані платанів розкішних наметів* [6, I, 157];

25. Рожа (*Malva* L.) *рожа 15* (*рожа* [5, VIII, 598]): напр., *Я цілуватиму вустонька гожі, щоб загорілись, щоб зашарілись, наче ті квітоньки з дикої рожі!* [6, V, 236];

26. Смерека (*Picea abies* L.) *смерека 8* (*смерека* [5, IX, 397]): напр., *Гей піду я в ті зелені гори, де смереки гомонять високі, понесу я жалі одинокі та й пуцу їх у гірські простори* [6, I, 201];

27. Сосна (*Pinus* L.) *сосна 6* (*сосна* [5, IX, 469]): напр., *Рипить сніжок, співає полозок, санки летять під білії намети ялин лапятих поміж колонади струнких, поважних сосен, через ріки, у сталь заковані* [6, I, 374];

28. Терен (*Rupus* L.) *терен 8* (*терен* [5, X, 85]): напр., *До маленьких, низеньких сама нахильюсь, до високих очима докину, обережно та ніжно лицем притулюсь, стрівши у білім убранні тернину* [6, I, 277];

29. Тополя (*Populus* L.) *тополя 3* (*тополя* [5, X, 197]): напр., *І верхів'яттям тонкії тополі Кивають стиха, шепотять поволі, Про давні часи згадують вони* [6, I, 107];

30. Туя (*Thuja occidentalis* L.) *туя 1* ([5, X, 332]): *На вілиці було страшенно гаряче; тонкий, пухкий, білий порошок вставав над дорогою, мов дим, навіть від найменшого доторкання, а тут ще над вулицею будувались дві великі кам'яниці і раз у раз проїздили з навісним брязкотом вози, навантажені будівничим матеріалом, через те цілі стовпища куряви застилили світ і сивим шаром укривали придо-*

рожні кипариси, туї та інші дерева, що оточували, немов високим муром, панські вілли, яких було багато на сій вулиці, далекій від центру і базарів [6, VII, 168];

31. Черешня (*Prunus avium* L.) черешня 3 (черешня [5, XI, 308]): напр., *Поблискують черешеньки В листі зелененькім, Черешеньки ваблять очі Діточкам маленьким* [6, I, 277];

32. Яблуня (*Málus* L.) яблуня 1 ([5, XI, 619]): *У вікно до мене Заглянули від яблуні гілки, Замиготіло листячко зелене, Посипались білесенькі квітки* [6, I, 121];

33. Явір (*Acer pseudoplatanus* L.) явір 1 (явір [5, XI, 620]): *А ясень, клен і явір – гордовиті* [6, V, 222];

34. Ялина (*Picea Dietrich*) ялина 1 (ялина [5, XII, 642]): *За ялину зелененьку Тихо місяць заховавсь, А в кімнаті огник блимав, Ледве-ледве прокидався* [6, II, 180];

35. Ялиця (*Abies* Mill.) ялиця 1 (ялиця [5, XII, 643]): *Запалала при смереці смолова ялиця: горить моя досадонька, мов сухая глиця* ([6, I, 203];

36. Ясень (*Fraxinus* L.) ясен 1 (ясен [5, XII, 652]): *Він в подобі людській упав мені до ніг, мов ясень втятий* [6, I, 272).

Лікарські рослини

1. Алое (*Aloe* L.) алое 1 (алоє [5, I, 35]): *Чи нема у тебе з алоє ліків?* [6, VI, 55];

2. Горицвіт (*Adonis* L.) адоніс 1 (горицвіт [5, I, 21]): *Нам не раз крізь волосся світила зоря, мов горицвіт у темному листі, наче ми, перепливши небесні моря, завітчалися в краплі сріблесті* [6, I, 199];

3. Глуха кропива (*Lamium*, L.) глуха кропива 1 (глуха кропива [5, II, 88]): *Де полягла козацька голова думлива, Виріс там будяк колючий та глуха кропива* [6, I, 97];

4. Деревій (*Achillea millefolium*) деревій 1 (деревій [5, II, 246]): *Ось деревій, – ви ж гладилки попарити хотіли? – Він добрий, любонько, до молока* [6, V, 254];

5. Ломикамін (*Saxifraga* L.) ломикамін 1 (ломикамін [5, IV, 543]): *Квітку ту вчені люди звать Saxifraga. Нам, поетам, годиться назвати її — ломикамін* [6, I, 158];

6. Любисток (*Levisticum* Hill.) любисток 1 (любисток [5, IV, 562]): *Як бідну первістку, Дочасну, морози поб'ють. І кущик любистку Холодній роси поллють, – Не плач, моя роже, Весна переможе!* [6, I, 114];

7. М'ята (*Mentha* L.) м'ята 1 (м'ята [5, IV, 839]): *Он і грядочка з квітками – така малесенька, а чого там тільки нема – і чорнобривці,*

і тоя, і любисток, і рута, й канупер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим обплетено [6, VII, 36];

8. Полин (*Artemisia L.*) *полин 1 (полин [5, VII, 78]): Тільки стрічались нам земляки наші, білі берези, Явори й темні дуби, до негоди та борвію звиклі, Але й вони вже zostались далеко за нами, Тільки терни, будяки та полин товаришили нам у дорозі, Потім не стало і їх [6, I, 158];*

9. Рута (*Ruta L.*) *рута 1 (рута [5, VIII, 913]): Он і грядочка з квітками – така малесенька, а чого там тільки нема – і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й конопер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим обплетено [6, VII, 36];*

10. Сон-трава (*Pulsatilla Mill.*) *сон 1 (сон [5, IX, 456]): Вже й сон-трава перецвітати стала. От-от зозулька маслечко сколотить, в червоні черевички убереться і людям одмірятиме літа [6, V, 213];*

11. Тирлич (*Gentiana L.*) *тирлич 3 (тирлич [5, X, 121]): напр., Посієм коло хижки мак-відюк, терлич посадимо коло порога, та й не приступиться ніяка сила [6, V, 211];*

12. Хміль (*Humulus L.*) *хміль 3 (хміль [5, X, 97]): напр., Лісовик виходить з гущавини. Він у довгій киреї барви старого золота з темно-червоною габою внизу, навколо шапки обвита гілка достиглого хмелю [6, V, 264];*

2.3. Злакові рослини

1. Жито (*Secale L.*) *жито 9 (жито [5, II, 533]): напр., Дай нам зажити веселого раю, поки ще літечко сяє, поки ще житечко не полягло, – ще ж не минуче до нас не прийшло! [6, V, 253];*

2. Пшениця (*Triticum L.*) *пшениця 4 (пшениця [5, VIII, 415]): напр., Ужє ж мене пошарпано, всі квітоньки загарбано, всі квітоньки-зірниченьки геть вирвано з пшениченьки! [6, V, 253];*

3. Ячмінь (*Hordeum L.*) *ячмінь 1 (ячмінь [5, XI, 661]): Я кикнула: «Несіть ячмінь і сіль, – за жрицею рокована йде жертва! [6, IV, 15].*

Дикорослі рослини

1. Будяк (*Carduus L.*) *будяк 1 (будяк [5, I, 249]): Тільки стрічались нам земляки наші, білі берези, Явори й темні дуби, до негоди та борвію звиклі, Але й вони вже zostались далеко за нами, Тільки терни, будяки та полин товаришили нам у дорозі, Потім не стало і їх [6, I, 158];*

2. Волошка (*Centaurea L.*) *волошка 2 (волошка [5, I, 734]):* напр., *Хай би туга облогом лежала, а ти б собі пшениченьку жала. А в пшениці то мак, то волошки закрасили б роботоньку трошки [6, I, 202];*

3. Гусячі лапки (*Anserinae herba*) *гірчак 1 (гірчак [5, II, 76]):* *А чим же не весна тепер? Поглянь, як сонце світить над безлистим гаєм, от-от неначе вискочать бруньки, я навіть на прогаліні фіалку одну знайшов і «гусячі лапки» [6, III, 198];*

4. Кукіль (*Agrostemma L.*) *кукіль 1 (кукіль [5, IV, 387]):* *На голові синій вінок з волошок, у волоссі заплутались рожеві квітки з куколю, ромен, березка [6, IV, 252];*

5. Льон (*Linum L.*) *льон 2 (льон [5, IV, 585]):* напр., *Як привели мене у стан ворожий 1 я почув, як вороги знущались, Я розгнівивсь тоді, в мене вступив дух божий, Мов льон горілий, пута всі розпались [6, II, 23];*

6. Мак (*Papaver L.*) *мак 4 (мак [5, IV, 601]):* напр., *То нічого, – сказала Лелія і знов усміхнулась, потім торкнула Павлуся квіткою своєю, і раптом Павлусь почув, як він сам зробився квіткою, тільки не лелією, а рожевим маком [6, VII, 31];*

7. Ромашка (*Matricaria*) *ромашка 1 (ромашка [5, IV, 601]):* *Ромашки – квіти миру і кохання [6, I, 75];*

8. Ромен *ромашка 1 (ромен [5, VIII, 880]):* *На голові синій вінок з волошок, у волоссі заплутались рожеві квітки з куколю, ромену, березки [6, IV, 252];*

9. Соняшник (*Helianthus annuus*) *соняшник 1 (соняшник [5, IX, 461]):* *В соняшнику справді трудно впізнати сонце [6, VI, 100].*

Декоративні рослини

1. Агава (*Agave*) *агава 1 (агава [5, I, 15]):* *По дорозі зриває листок агави, колеться, але, стлумивши стогін болю, ховає листок під своє покривало і, не оглядаючись, вибігає крізь хвіртку за браму [6, I, 35];*

2. Азалія (*Azalea L.*) *азалія 1 (азалія [5, I, 23]):* *Аякже! Є різні, – чим маю служити? Тут можна набути всього: Ось є гіацинти, нарциси і рожі, Азалії є запашині, Конвалії свіжі, фіалочки гожі... [6, I, 70];*

3. Анемона (*Anemone L.*) *анемона 1 (анемона [5, I, 45]):* *А я сидітиму перед скупим багаттям, Недужа тілом і душею хвора, Тоді ж у нас, в далекій Арголіді, Цвістиме любо вічна весна, І підуть в гай аргоської дівчата Зривати анемони та фіалки [6, I, 169];*

4. Барвінок (*Vinca L.*) *барвінок 13 (барвінок [5, I, 105]):* напр., *Павло побачивши її в вінку, поцілував її і сказав, що вона сьогодні дуже гарна, що очі в неї, мов барвінок, а коси, мов промінь сонця [6, VII, 150];*

5. Гіацинт (*Hyacinthus orientalis*) *гіацинт 1* (*гіацинт* [5, II, 63]): «Аякже! Є різні, – чим маю служити? Тут можна набути всього: Ось є гіацинти, нарциси і рожі, Азалії є запашні, Конвалії свіжі, фіалочки гожі...» [6, I, 70];

6. Гвоздика (*Dianthus L.*) *гвоздика 1* (*гвоздика* [5, II, 44]): *Гвоздики пахли і немов горіли; У любих пахоцях всі квіти потопали* [6, II, 172];

7. Канупер (*Tanacetum balsamita L.*) *канупер 1* (*канупер* [5, IV, 90]): *Он і грядочка з квітками – така малесенька, а чого там тільки нема – і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й канупер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі куцик невеличкий, та все те барвінком хрещатим облєтєно* [6, VII, 36];

8. Конвалія (*Convallaria L.*) *конвалія 11* (*конвалія* [5, IV, 255]): *напр., Росла в гаю конвалія Під дубом високим, Захищалась від негоди Під віттям широким. Та недовго навтішалась Конвалія біла, – І їй рука чоловіча Віку вкоротила* [6, I, 53];

9. Коноплі (*Cannabis L.*) *коноплі 2* (*коноплі* [5, IV, 622]): *напр., Ще ж Водяник стіжка їм підмочив, а Потерчата збіжжєя погноїли, Пропасниця їх досі б'є за те, що озеро коноплями згидили* [6, V, 274];

10. Лотос (*Nelumbo*) *лотос 2* (*лотос* [5, IV, 550]): *напр., Лотоса квіти блакитні, в'януци, гнулись додолу* [6, I, 375];

11. Лілія (*Lilium*) *лілія 8* (*лілія* [5, IV, 515]): *напр., Де тоді гасає, коли жадібне сонце воду п'є із келиха мого, мов гриф неситий, коли від спраги никне очерет, зоставишия на березі сухому, коли, вмираючи, лілеї клонять до теплої води голівки в'ялі* [6, V, 206];

12. Мімоза (*Mimosa*) *мімоза 4* (*мімоза* [5, IV, 739]): *напр., Така була тоді весна лагідна: в рожевому й злотистому серпанку стояли всі мімози, анемони, як ті метелики в траві лєліли і мов збиралися злетіти вгору* [6, IV, 153];

13. Нарцис (*Narcissus L.*) *нарцис 2* (*нарцис* [5, V, 179]): *напр., Аякже! Є різні, – чим маю служити? Тут можна набути всього: Ось є гіацинти, нарциси і рожі, Азалії є запашні, Конвалії свіжі, фіалочки гожі...* [6, I, 70];

14. Папороть (*Aspidium filitmas*) *папороть 2* (*папороть* [5, VI, 58]): *напр., Ми тобі знайдемо з папороті квітку, зірвем з неба зірку, золоту лєлітку, на снігу нагірнім вибілимо влітку чарівну намітку* [6, V, 225];

15. Плющ (*Hedera L.*) *плющ 11* (*плющ* [5, VI, 601]): *напр., Хотіла б я тебе, мов плющ, обняти, Так міцно, щільно, і закрить од світа, Я не боюсь тобі життя одняти, Ти будеш, мов руїна, листом вкрита* [6, I, 260];

16. Проліска (*Scilla, L.*) *пролісок 4 (проліска [5, VIII, 217])*: напр., *Зустрілась їй жінка, на плечах похилих Несе щось, убога така. «Чи купите, панночко, пролісків білих?» – Тремтить із квітками рука [6, I, 71];*

17. Тоя (*Aconitum, L.*) *аконіт 1 (тоя [5, I, 27])*: *Он і грядочка з квітками така малесенька, а чого там тільки нема – і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й канупер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим облєтєно [6, VII, 36]*

18. Троянда (*Rosa L.*) *троянда 10 (троянда [5, X, 288])*: напр., *Небо глибокеє, сонце ласкавеє, пурпур і злото на листі в гаю, пізніх троянд процвітання яскравєє осінь віщує – чи то ж і мою [6, I, 200];*

19. Тубероза (*Polyanthes tuberosa*) *тубероза 1 (тубероза [5, X, 309])*: *Не плямив поцілунок мій зроду квіток, чи то пишні були туберози, чи квітки, що зродив найпростіший садок, чи до краю вразливі мімози [6, I, 277];*

20. Тюльпан (*Tulipa L.*) *тюльпан 1 (тюльпан [5, X, 334])*: *Вілія в милій Ковенській долині Серед тюльпанів та нарцисів плїне; У ніг литвинки весь цвіт молодинів Од рож красні ший та од тюльпанів [6, II, 130];*

21. Фіалка (*Viola*) *фіалка 1 (фіалка [5, X, 582])*: *Того ранку у неї стояли фіалки на столику і конвалії на піаніно [6, VII, 149];*

22. Чорнобривці (*Tagetes L.*) *чорнобривець 1 (чорнобривець [5, XI, 356])*: *Он і грядочка з квітками – така малесенька, а чого там тільки нема – і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й конопер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим облєтєно [6, VII, 36].*

Водяні рослини

1. Латаття (*Nymphaea L.*) *латаття 5 (латаття [5, IV, 453])*: напр., *Та поправ латаття, щоб рівненько розстелялось, та килим з ряски позшивай гарненько, щоб той порвав пройдисвіт [6, VI, 207];*

2. Очерет (*Phragmites*) *очерет 18 (очерет [5, V, 831])*: напр., *Та я хотів собі сопілку втяти, – хорошиї тута вельми очерет [6, V, 211];*

3. Ряст (*Corydalis Vent.*) *ряст 4 (ряст [5, VII, 926])*: напр., *Я піду квітчати дрібним рястом коси [6, V, 226].*

Висновки. Лексико-семантична група назв флори утворює своєрідний пласт на позначення природних понять. Назви рослин пов'язані з різними сферами об'єктивної дійсності, оскільки квіти і трави, дерева й кущі завжди були невід'ємною частиною життя українців.

Словник української мови найбільш повно відтворює переважно предметно-поняттєве (номінативне) значення всієї сукупності лексичних одиниць, які увійшли в загальнонародний вжиток і постійно використовуються в художньому мовленні. Закономірно, що поза увагою укладачів часто залишалися образні значення флористичних одиниць, які відбивали індивідуально-авторські особливості світосприйняття, а також цілий ряд флоролексем із чітко визначеною усталеною вторинною семантикою, зокрема і символічного характеру.

У прозових, драматичних і поетичних творах Лесі Українки вжито 86 слів на позначення назв флори. Їх можна розділити на такі семантичні групи:

- 1) назви дерев, кущів та їхніх плодів (дуб, береза, верба, виноград, вишня, груша, калина, платан, пальма);
- 2) назви лікарських рослин (ломикамінь, деревій, м'ята, любисток, горицвіт, алое, рута, сон-трава);
- 3) назви злакових рослин (жито, пшениця, ячмінь);
- 4) назви дикорослих рослин (ромен, волошка, будяк, кукіль, льон, мак, гусячі лапки, канупер);
- 5) назви декоративних рослин (азалія, анемона, тубероза, конвалія, лотос, лілія, нарцис, проліска, троянда, фіалка);
- 6) назви водяних рослин (латаття, очерет, ряст).

У творах Лесі Українки найчастіше трапляються такі флорономени: верба (41), береза (37), дуб (25), виноград (20), кипарис (16), лавр (16). Рідше вживаними є пальма (6), сосна (6), рута (5), пролісок (4), пшениця (4), вишня (3) та вільха (3). У творах наявна значна кількість фітономенів, які вжито лише один раз. Це ті, що іменують переважно екзотичні рослини: алое, мигдаль, кедр, тоя, тубероза, папірус, платан. Найбільше найменувань на позначення рослин трапляється в поетичних текстах.

Джерела та література

5. Галайчук В. В. Лексичні одиниці мікросистеми «Рослини» в українських фольклорних текстах : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / ЛНУ імені Івана Франка / В. В. Галайчук . – Львів, 2004. – 19 с.
6. Дубовик А. Ю. Образы флористики в художественном тексте (на материале американских поэтических произведений XX в.): дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / А. Ю. Дубовик. – Одесса : ОГУ имени И. И. Мечникова, 1997. – 240 с.
7. Коломієць І. І. Флоролексеми в українській поезії II половини XX ст.: функціонально-стилістичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / КНУ імені Тараса Шевченка / І. І. Коломієць. – К., 2003. – 18 с.

8. Петрухіна Л. Е. Образи природи як стани екзистенції у поезії (теоретичний аспект): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Л. Е. Петрухіна. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2000. – 194 с.
9. Словник української мови / Гол. ред. І. К. Білодід. – К., 1970– 1980. – Т. I–XI.
10. Українка Леся. Зібрання творів: у 12 т. / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1975. – Т. 1–7.

Омельковець Руслана. Номинация флоры в произведениях Леси Украинки. В статье представлен достаточно большой набор названий растений, которые встречаются в произведениях Леси Украинки, определена специфика номинации этой лексико-тематической группы. Флорономены образуют богатую в репертуарном плане тематическую группу лексики, степень репрезентации и номенативная вариативность десигнатов которой разные. Чаще всего встречаются такие названия растений: ива, береза, дуб, виноград, кипарис, лавр. Флорономены, представленные в произведениях Леси Украинки, можно разделить на несколько лексико-семантических подгрупп: деревья и кусты, водные, лекарственные, дикорастущие травянистые и декоративные растения. Больше всего наименований на обозначение растений встречается в поэтических произведениях.

Ключевые слова: номинация, лексема, флорономены, произведения Леси Украинки.

Omelkovets Ruslana. Nomination of Flora in the Works of Lesia Ukrainka. This paper presents a large set of plant names that are found in the works of Lesia Ukrainka, specific category of lexical and thematic groups are defined. Floronomen form thematic vocabulary group, which are rich in their connotative means, the level of representation and nomenative variability of designats which are different. The most common plant names are: willow, birch, oak, vines, cypress, laurel. Floronomen presented in the works of Lesia Ukrainka can be divided into several sub-lexical-semantic groups: trees and shrubs, water, medicines, wild grass and ornamental plants. Most items for these plant designation are found in poetry.

Key words: nomination, lexeme floronomen, works of Lesia Ukrainka.

УДК 811.161.2'373.23'04

Лариса Павленко

АПЕЛЯТИВНІ НАЗВИ ОСІБ У ВОЛИНСЬКИХ ГРАМОТАХ XVI СТ.: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ

У статті проаналізовано структурно-семантичні особливості номінацій осіб у волинських грамотах XVI ст.

Ключові слова: пам'ятки української мови, староукраїнська мова, мовно-стильова специфіка правового письменства, семантична структура, номінативна деривація, живомовні риси.